

RECENZII

Octavian Nemescu și metafizica actului său componistic

Despina Petecel Theodoru

Obiectul veșnic al tuturor cercetărilor trecute
și prezente este: *Ce este existența?*
(Aristotel, *Metafizica*, VII /Z, I, 1028 b)¹

Cu zâmbetul său discret, interiorizat - și totuși, cu câtă afabilă generozitate îl revărsa asupra semenilor! - dublat de o conduită aproape ascetică, Octavian Nemescu (1940-2020) se strecura prin lume ca o "Cântare Tăcută", așa cum își dorea să fie "muzica imaginară"², pe care o proiectase mental, ca pe un "Ritual individual și lăuntric"³. La fel ca *sculptorul* Brâncuși, care căuta să surprindă în lemn, marmură sau bronz "esența zborului" (seria *Măiestrelor* și a *Păsărilor în văzduh*), sau esența Începutului Lumii, încifrat în forme ovoidale (*Muza adormită* de pildă), *muzicianul* Nemescu era un căutător autentic, neobosit al *Esenței sunetului*, prin care dorea să restituie nu doar caracterul "inițiatic" al muzicii, dar, odată cu el, să traseze și *parcursul inițiatic* al propriului Sine, *înainte și după* întruparea în materie. De aceea, muzica sa se desfășoară între punctele existențiale extreme – *Începutul și Sfârșitul, Alpha și Omega, Viața și Moartea*, cupluri aparent antinomice, fiecare stadiu născându-se din declinul,

---

¹ Cei interesați de aprofundarea conceptului de "existență", în varianta propusă de către Aristotel în *Metafizica*, pot consulta fie traducerea datorată renumitului clasicist Ștefan Bezdechi (1886-1958), apărută la Editura IRI, București, 1999 (în special pp. 243-250), fie pe aceea realizată de către filosoful Andrei Cornea – București, Humanitas, 2001 (în special pp. 225-232). În ambele traduceri, *existența* este echivalată cu *Ființa primordială*, "care trebuie să fie *Substanța*" (Bezdechi, p. 244), de unde întrebarea: "*Ce este Ființa?*", care "se reduce de fapt la întrebarea: *Ce este Substanța?*" (*Idem, ibid.*, p. 245) – "dar, în înțelesul de *Ființă în chip absolut*" (*Idem, ibid.*, p. 244), și: "*Ce este- ceea-ce-este, adică ce este Ființa?*" (Cornea, p. 226).

² În anul 2020, Irinel Anghel a inițiat proiectul intitulat *Redescoperind muzica imaginară*, în cadrul Asociației *Jumătatea Plină*, în care a inclus și o Colecție de partituri cu *muzică imaginară* dedicată compozitorului Octavian Nemescu. Prefața sa despre *muzica imaginară* s-a extins într-un studiu de 50 de pagini, care a fost tipărit sub același generic, în revista *Muzica* nr. 7/2020, pp. 25-51 – *primele 10 pagini fiind rezervate partiturilor nemesciene*.

³ Detalii prețioase despre acest tip *sui generis* de muzică, în studiul său intitulat *Muzica imaginară*, publicat în revista *Muzica* nr. 3-4/2015, pp. 3-29.

regresul celuilalt, pentru *a recidiva*, ciclic, în același tandem oximoronic. Cu *intuiția* caracteristică, fiind dăruit și cu harul *revelației*, Octavian Nemescu a pecetluit insondabilul mister existențial în sunetele unor opus-uri cu semnificații iconice: *Alpha-Omega* (1988) și *Alpha-Omega recidiva* (1989), dar și în *Finalpha* (1990) sau în *Perc-META-Mor* (2013) – unul dintre jocurile de cuvinte tipice compozitorului -, în care sunt asociate deopotrivă planul terestru, *profan* (instrumentelor de percuție, *Perc*) și cel de *dincolo* de el, *suprasensibil* (META). În combinație cu particula *Mor*, META ne conduce în lumea pe cale de a se *meta-morfoza*, în vederea momentului trecerii *dincolo de moarte*. Or, se pare că Octavian Nemescu s-a pregătit, în mod deliberat, sistematic, nu doar prin intermediul actului de creație, pentru a se "îmbunătăți" pe sine – "*am conceput o muzică în care anumite sunete, anumite intervale devin un fel de arme împotriva aspectelor mele negative*" -, ci și lăuntric, adoptând o austeritate comportamentală strictă, auto-impusă, în sens pitagoreic¹ aș spune, dublată de maxima *concentrare* asupra problemelor spirituale, în speranța "*dobândirii înțelegerii Adevărului*"². Așa încât, dând curs parcă modelului pitagoreic, preluat în sistemelor lor filosofice și de către Platon și Aristotel, Octavian Nemescu a reușit, efectiv, performanța de a "*practica moartea*"³, asemenea "*adevăraților filosofi care nu fac altceva, făcând filosofie, decât un exercițiu neîncetat în vederea ceasului morții...*"⁴.

---

¹ Printre regulile instituite de filosoful *presocratic* Pitagora (sec. VI, î.Hr.) de data aceasta, în cadrul Școlii care-i purta numele, se numărau analiza constantă a comportamentului moral și spiritual, prin abținerea de la lucrurile materiale și "*tăcere ritualică*"; exercițiile pentru purificarea constantă a caracterului și a *sufletului*, întrucât acesta era considerat *nemuritor*, pasibil de *reîntrupare*, iar discipolii trebuia să fie pregătiți pentru acel eveniment; experimentarea "*comuniunii cu forțele sacre ale Naturii*"; studiarea problemei "*Unității*" derivată din "*grupurile de contrarii: neperechea și perechea, finitul și infinitul, unul și pluralitatea, repaus și mișcare, plan [drept] și curb, lumină și întuneric, bun și rău*" etc. Cf. Aristotel, *Un rezumat al doctrinei* ["așa-numiților pythagorei"], în: *Filosofia greacă până la Platon*, I, Partea a 2-a, București, Științifică și Enciclopedică, 1979, *Pythagoras*, trad. și note de Mihai Nasta, pp. 25-26. Mai multe detalii în: *op. cit.*, pp. 9-131.

² În: Platon, *Phaidon*, Opere IV, București, Științifică și Enciclopedică, 1983, trad. de Petru Creția, 65 a, p. 61.

³ Detalii în: Anton Dumitriu, *Alétheia*, București, Eminescu, 1984, p. 162 și urm.

⁴ "...de ce cred eu [Socrate] că e firesc ca un om care și-a petrecut viața ca un filosof adevărat, să înfrunte clipa morții fără teamă...?" (Platon, *op. cit.*, 64 a, p. 59). Sau: "Cei străini de filosofie au toate șansele să nu-și dea seama că, de fapt, *singura preocupare a celor care i se dăruiesc cu adevărat este trecerea în moarte și starea care îi urmează*" (*Idem*, 65 a, p. 60). Platon are în vedere, prin expresia "*starea care îi urmează*", chiar doctrina pitagoreică a *nemuririi* și *renașterii sufletului*, într-un cuvânt, a *metempsihozei*, împărtășită explicit de către Octavian Nemescu în prezentarea partiturii *Perc-META-Mor*, de pildă. Autorul o situează "pe panta de COBORĂRE a etajelor unei Piramide sugerând CĂLĂTORIA EU-lui superior înainte de naștere, cât și «îmbrăcarea» lui" [i.e. *întruparea* – n.n. D.P.]. Influența teoriei pitagoreice în muzica lui Octavian Nemescu, mai reiese și din felul în care stabilește adevărate *trasee inițiatice* chiar în privința *devenirii* unui sunet fundamental, pe care-l supune principiului *metamorfozei*, conducându-l din starea lui *matricială* (de *prototip*) – surprinsă într-o lucrare intitulată sugestiv *Beitsonorum* ("*Casa*" / "*matricea*" sunetelor, 2010) - către stadiul *materializării* lui în *frecvențe sonore fizice, audibile*. Principiul poate fi regăsit și în lucrările din ciclurile *Muzica Orelor*, *Muzică pentru TREZIRE*, *Muzică pentru COBORĂRE*, *Stări ale Timpului și Spațiului*, *Muzica Minutelor unei ORE Fatale* etc.

Tocmai datorită amplitudinii *interdisciplinare* și *trans-muzical-culturale* a orizontului de cunoaștere al lui Octavian Nemescu - „raportul triadic” *natural-cultural-transcultural* aplicat sunetelor fiind unul dintre principiile sale cardinale, pe care-l considera *responsabil* pentru o posibilă „descoperire a *arhetipalității*, ca modalitate și formă universală de existență...” -, îmi îngădui să punctez, înainte de toate, câteva dintre reperele filosofice în sfera cărora consider că ar putea fi încadrată personalitatea compozitorului. Iar, ultimul CD care i-a fost dedicat, apărut la Casa ELECTRECORD sub genericul *Muzica minutelor unei ORE Fatale*¹, însoțit de un text semnat de Irinel Anghel, discipola dragă a Maestrului, a constituit *pretextul* ideal în încercarea mea de a desluși, în linii mari, acel substrat metafizic dominant în opera autorului.

I. Premise filosofice în gândirea muzicală a compozitorului Nemescu

Regăsim reflexul afirmației lui Aristotel, expusă în *motto*, într-una dintre concluziile la care ajunge Octavian Nemescu în urma observării minuțioase a *semnelor/simbolurilor* lumii înconjurătoare în ansamblul ei:

”lumea nu este vidă de semnificații, ci, dimpotrivă, determinată de un păienjeniș multiplu de sensuri care provoacă în continuu *curiozitatea* și neliniștea omului, setea sa de cunoaștere, fiecare realitate relevându-se a fi un semn potențial plurivalent”².

Fără să fie adeptul *declarat* al teoriilor aristotelice, Octavian Nemescu și-a întemeiat întreaga creație pe baza *principiului cunoașterii*: al cunoașterii și perfecționării Sinelui propriu, în scopul ”îmblânzirii fiarei din noi”, al pătrunderii în culisele conceptului ”existența ca existență”³ – *arché*, în sens aristotelic de *origine, principiu, sursă/ putere* generatoare ”a toate cele care există”⁴ - și, deopotrivă, al cunoașterii legităților care guvernează Cosmosul, în ale cărui ”cicluri”, precum ”succesiunea anotimpurilor”, vedea ”întruchipări posibile ale modelelor variabile de simetrie și echilibru” existente ”în fenomenul sonor”⁵.

Accederea la *arhetipalitatea* existenței, la ”înțelesul de Ființă în chip absolut”⁶, cu alte cuvinte la Adevăr, presupune, cu necesitate, antrenarea a doi factori: *intelectul activ, inteligența (noūs)*¹, și *intelectul pasiv (sufletul, psyché)*².

---

¹ Este titlul celui de-al 17-lea CD lansat în 13 Noiembrie, în cadrul ediției din 2022 a Festivalului Internațional MERIDIAN. Despre importanța acestuia au vorbit compozitoarele Doina Rotaru și Irinel Anghel, precum și președintele Asociației *Jumătatea Plină*, Octav Avramescu.

² Detalii în volumul *Capacitățile semantice ale muzicii*, București, Muzicală, 1983, p. 32.

³ Sintagma face parte din cele 6 ”înțelesuri” ale *arché*-ului, stabilite de către Stagirit în *Metafizica*. Detalii în: *op. cit.* (Bezdechi), V/Δ, I, 1013 a, pp. 165-166. Vezi, de asemenea, comentariile filosofului Anton Dumitriu, în: *op. cit.*, pp. 131-132.

⁴ Detalii în: Anton Dumitriu, *op. cit.*, pp. 134-135. În *Metafizica*, Aristotel afirmă: ”peste tot însă, o știință e aceea care se ocupă cu principiul suprem de care depinde și de la care capătă toate celelalte” (*op. cit.*, IV/Γ, 1003 b, p. 120) .

⁵ Cf. Octavian Nemescu, *op. cit.*, pp. 83-84 și urm.

⁶ Cf. Aristotel, *op. cit.*, VII/Z, 1028 a, p. 244.

Octavian Nemescu nota, la rându-i, în cartea citată anterior (pp. 33-34):

"Cu ajutorul *intelectului*, omul explorează continuu mulțimea realităților cauzale de esență logică, ce se ascund în *dosul obiectelor...*" (...). "Tot în *intelect* (în mental) se produc și reprezentările noționale sau conceptuale ale obiectelor" (...). "Numai prin *intelect*, fără ca acesta să se sprijine și « să fie ajutat » de anumite *capacități ale afectului sau ale Spiritului*, omul nu poate ajunge la o cunoaștere mai profundă a obiectului" (subl. n. D.P.).

Raportul aristotelic exprimă veșnica pendulare a minții umane între *planul sensibil* și cel, *presimțit* numai, *suprasensibil*, și rămâne valabil, după cum reiese din citatul de mai sus, și în cazul lui Octavian Nemescu, muzicianul care s-a străduit să descopere misterul ambelor lumi, dar și *liantul* dintre ele, optând, *intuitiv / instinctiv*, pentru *consonanță*, obținută din simplitatea și puritatea intervalelor primare - *terța, cvarta, cvinta, sexta, octava; cadențe, ison, trison* – simbol al *Arhetipului Trinitar*³, "baza dogmatică a religiei creștine", dar și cu rădăcini pre-creștine în teoria aristotelică despre *geometria sufletului*⁴; *polieterofonii, pedala* îmbibată de efecte electro-acustice onomatopeice și murmure de voci nesemantice suprapuse, în care *om-Natură* fac corp comun, în efortul restabilirii unității Naturii și transformarea ei în "fundament universal al culturilor, dincolo de dimensiunile lor istorice și geografice"; *armonicile superioare* ale unui sunet fundamental, ca tot atâtea centre de gravitație, cu reverberații pe verticală, generând în plan grafic forme *sferice, elipsoidale, ovoidale, rectangulare, spirale*, prin intermediul cărora autorul urmărește atingerea *esenței arhetipale* a sunetului; *cercuri concentrice*⁵ evocând forma perfectă a *mandalei*, asemănătoare însă și "clusterelor globulare", aceste *mandale-princeps*, de natură cosmică, descoperite în zilele noastre cu ajutorul celor mai performante telescoape; nu în ultimul rând *tăcerea, pauza, vidul*, ca "spații lăuntrice de invocație și meditație", sau ca tot atâtea absorbții (*condensări*) ale timpului și spațiului sonor.

Cu siguranță, compozitorului i-ar fi atras atenția și *hexagonul* cu laturi multiplicat, *circumscris* sau *înscris într-un cerc* de către Arhimede, prin *metoda epuizării* inventată de el, datorită similitudinii cu rozeta plasată în centrul *combinațiilor în cercuri*. Numai că, aici, imaginea are aspectul unei *flori*, cu petale delicat rotunjite,

---

¹ Pythagora definea *noūs*-ul prin *rațiune*, ca prim element, din cele *trei*, "în care se împarte sufletul omului", alături de "*minte și pasiune*". Remarca îi aparține lui Diogene Laërtios, în: *Filosofia greacă...*, cap. *Elemente ale doctrinei anonime a vechiului pythagorism*, p. 29.

² Aristotel "numea *intelect* factorul prin care *sufletul* gândește și concepe". În: *De anima*, III, 4, 429 a, *apud* Anton Dumitriu, *op. cit.*, p. 137.

³ Întrevăd în construcția sintagmei lui Nemescu, un reflex al simbolisticii *triadei* din teoria pythagoreicilor. Pentru ei, "*toate lucrurile sunt definite de cele trei noțiuni: sfârșitul, mijlocul și începutul*", care "alcătuiesc numărul triadei". *Triada* se mai numea și "numărul triunghiular", pentru a-l deosebi de *numerele pătrate, "cubice"*. Cf. Aristotel, în: *Filosofia greacă...*, *Valori numerice*, p. 40.

⁴ "...definiția *sufletului* are o unitate asemeni unei *figuri geometrice*, căci, în cazul acela nu există nicio figură în afara *triunghiului* și a celor care îi urmează..." În: *De anima*, III, 414 b, p. 97.

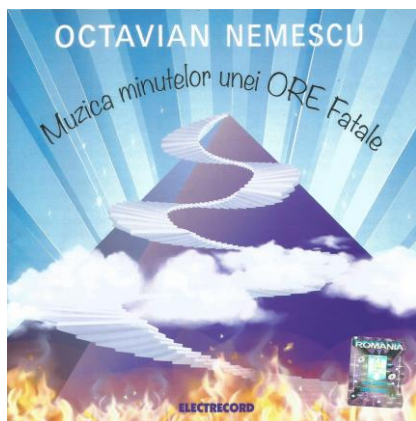
⁵ În cartea dedicată vieții lui Pythagora, *De vita Pythagorica*, Iamblichos (cca 230-cca 250) își amintește că, "dintre figurile solide, Pythagoras considera că cea mai frumoasă este *sfera*, iar dintre suprafețele plane *cercul*" (*Filosofia greacă...*, *Simboluri și prescripții acusmatische*, p. 61).

prelungite cu raze circulare, ca niște trompete biblice, perpendiculare pe circumferințele cercurilor de la "etajele inferioare". Caliciul floral mi se pare sinonim și cu ceea ce Platon a numit "ochiul Soarelui"¹, sau cu remarca lui Aristotel despre "intelectul activ" care "le produce pe toate, așa ca o stare, de pildă lumina"², fiind "nemuritor și etern"³, *inteligența* supremă (*noūs*), care "gândește și deliberază prin imaginile sau conceptele din suflet"⁴.

II. Trasee metafizice în devenirea Ființei

Muzica minutelor unei ORE Fatale. Determinare (fatalitate⁵) sau hazard?!

"Eu cred că noi ne-am ales și locul și Destinul înainte de a ne naște".

de "izbucnirea unui conflict sau a unei rupturi interumane..."

În ciuda acestei convingeri, Octavian Nemescu a acceptat, totuși, cu destulă dificultate, ca oricare dintre muritorii de altfel, întâmplările nefericite din viața sa, unele tragice, așa cum a fost pierderea prea timpurie a unicului său fiu, regizorul de film Cristian Nemescu. După cum, era mereu afectat, revoltat până la exasperare, de gradul acut de deteriorare a societăților și a condiției umane, de faptul că "viața – individuală și colectivă – e lovită de evenimente fatale și, de cele mai multe ori, imprezibile și nedrepte...", de "boli incurabile sau războaie devastatoare...", sau

de "izbucnirea unui conflict sau a unei rupturi interumane...".

Conștient însă de un alt precept pitagoreic, anume că ființa e "dotată" încă de la naștere "cu toate *proporțiile* care alcătuiesc viața, și acestea (...) se țin laolaltă, potrivit *rațiunilor armoniei*", că însăși "virtutea este armonie, și că, în consecință, "toate sunt alcătuite potrivit *legilor armoniei*"⁶, Octavian Nemescu a ales să contracareze ori să compenseze suferințele individuale și colective, prin *armonii* ritmico-timbrale, alternând cu "tăceri rituale" care să favorizeze înțelegerea

¹ "Cred că dintre toate organele senzoriale, [ochiul] seamănă cel mai mult cu soarele" (...), "odrasla Binelui". În: Platon, *Republica*, Opere V, București, Științifică și Enciclopedică, 1986, 507 d, p. 307.

² În: Aristotel, *De anima (Despre suflet)*, București, Humanitas, ediție bilingvă, cu trad. din greacă și comentarii de Alexander Baumgartner, III, 5, 430 a, p. 187.

³ *Idem, ibid.*

⁴ *Idem*, 431 b, p. 195.

⁵ Octavian Nemescu ia în considerație *ambivalența* noțiunii de *fatal*. Pe de o parte, ca adjectiv (*fatal*) ce indică o situație provocatoare de nenorociri, cu efecte tragice, pe de altă parte, ca extensie, în substantivul *fatalitate*, cu sensul de forță irevocabilă a Destinului (lat. *fatum*), a divinității în ultimă instanță, care acționează asupra muritorilor "intervenind, în joacă, în soarta acestora, modificând temporalitatea" și profitând de "ignoranța și precaritatea condiției lor" (G. R. Dherbey, *La parole archaïque*, Paris, PUF, 1999, pp. 6-9.

⁶ Diogene Laërtios despre Pythagora, în: *op. cit.*, pp. 28-29.

misterelor vieții, și *armonice naturale* constituite în *forme geometrice rezonante, ascensionale*, ale perfecțiunii¹ (*cercul, spirala*). Ele ar semnala prezența *sacralului* în lume și forța lui de a transforma "spațiul profan într-un spațiu transcendent", și "timpul concret în timp mistic"².

Din această categorie cu tentă cosmogonică face parte și ciclul *Muzica minuteror unei ORE Fatale*. Devenirea ei se produce pe treptele/etajele din interiorul unei PIRAMIDE cu vârful în sus, escaladate de Ființă, de la PARTER la ultimul etaj (al VII-lea), în ritmuri ce alternează în funcție de stările de spirit: zbuciumate sau line, statice sau dinamice, extrovertite sau introvertite, într-un efort susținut de a-și epura Sinele de orice rămășiță materială.

Muzica Parterului (primele 17 minute ale unei ORE Fatale)³

Minutele incipiente lasă impresia unei "platforme" *telurice/elementare* solide (*corpul fizic*), care permite lansarea năvalnică, pe verticală, a ritmurilor de tobe și timpani, repetând cu forță indescriptibilă un motiv destinal implacabil, cu ecouri beethoveniene, alcătuit din terța *Do-mi* în stare directă, urmată de recurența ei, *mi-Do*, pe principiul opuselor *întrebare-răspuns/ofensiv-defensiv*. Pe parcursul derulării temporale, motivul trece de la *exasperare* la *implorare*, de la *neliniște* la *revoltă*, de la atmosfera de *lamento* la cea cu inflexiuni de *bocet*, prin intermediul *glissando*-ului ce traversează stratul polieterofonic. Tăcerea/pauza/suspensia survenite subit, sugerează parcă prăbușirea Sufletului, epuizat de atâta zbucium, în abisul inconștientului ori în abisul astral, făcând loc revenirii loviturilor de destin, în secvențe comprimate, sufocate de forța alămurilor inițiale și de țipătul viorilor. Demersul componistic se dezvoltă între *refularea* și *defularea* sentimentelor, între dorința acerbă de a ști: *De ce eu? De ce mie? De ce acum?*, și imposibilitatea de a pricepe și de a primi un răspuns verosimil. Nici unisonul viorilor nu reușește să-i restabilească echilibrul sufletesc. Învins de incertitudini, Sufletul emite un geamăt resemnat, pe fondul morbid al alămurilor infiltrate din nou în final, la fel de brutal.

Muzica minuteror 17-40 ale unei ORE Fatale (Muzica etajelor I, II, III)⁴

De data aceasta, *interiorul* PIRAMIDEI e „destinat cântării” unei „Muzici de Atitudine”. Structura lucrării se configurează ca din neant, căpătând formă și consistență pe măsură ce instrumentiștii intră pe podium, *pe rând*, în ritmuri

---

¹ Pentru Aristotel, *devenirea* obiectului *imaginat* de creator constă în "îmbinarea *materiei* cu *forma*" (sau *esența, eidos*). În: *Metafizica*, III, 1029 a, p. 247 și urm. Pentru Nemescu, "forma, ca proprietate comună *intelectului subiectiv* și *obiectului*, reprezintă *legătura dintre inteligibil și sensibil*, făcând astfel posibilă cunoașterea". În: *op. cit.*, p. 33.

² Detalii în: Mircea Eliade, *Le mythe de l'éternel retour*, Paris, Gallimard, 1968, cap. *Répétition de la Cosmogonie*, p. 34.

³ Lucrarea a fost interpretată în ediția din 2015 a SIMN, de către Orchestra Națională Radio, sub bagheta lui Adrian Morara. Pe CD-ul recenzat e vorba despre o *înregistrare specială*, cu Cristian Brâncuși la pupitrul ONR.

⁴ Lucrarea a fost o comandă a UCMR și a fost cântată în *p.a.a.*, în cadrul ediției din 2016 a SIMN, de către Ansamblul *Profil*, dirijor Tiberiu Soare, solistă soprana Veronica Anușca.

sincopate, politempice, completând ansamblul. Ritmurile lor fuzionează cu mediul electronic înțesat cu multiple *cadențe consonante, unisonuri, trisonuri, armonice naturale* pe sunetul DO, și sunete captate din Natură, ca un scut protector, asemănător celor din lucrări ca *Metabizantinirikon* sau *Natural-Cultural*. Arpegieri orchestrale pigmentate cu câte un sunet răzleț de marimbă reiterează semnalul destinal auzit la *PARTER* – de fapt, *firul roșu* care străbate și răzbate din toate lucrările acestui ciclu. "Terța mică, intervalul durerii", e anihilată însă de apariția terței și sextei mari la un etaj superior. Atmosfera devine *statică*, poate și datorită consonanțelor în mișcare liniară, plană. Timpul pare că se suspendă. Ca și pulsuniile tensionate ale Eului. Consolare sau resemnare?! Alămurile și tobele intră din nou în contrast cu pedala refăcând "unitatea grupului de contrarii"¹ *sensibil-suprasensibil*. Din ce în ce mai diluat, motivul principal revine, fiind întrerupt periodic de *tăceri*, dar și de sunetele acute ale unei viori care inițiază un motiv ritmic cu tentă... jucăușă (eliberare parțială de povara trupului?!). Este momentul în care intervin straniile vocalize acute ale inegalabilei soprane Veronica Anușca, însoțite, până la confundare, de la fel de straniile armonii ale orchestrei, ce ating intensități supraomenești, forțând limitele audibile ale sunetului odată ajuns la ultimul Etaj, „al Detașării și Desprinderii”. Această veritabilă *ieșire din Sine*, coincide cu declanșarea instantanee a *regresiei temporale* – diminuarea duratei secvențelor muzicale și *dizolvarea* ansamblului prin retragerea instrumentiștilor, *pe rând*, la fel cum s-au grupat la început. Astfel este marcată reîntoarcerea de la Etajul superior la Parter (reconectarea cu Pământul) – semn al unui experiment eșuat al *corpului fizic*, sau, al împlinirii "evoluției circulare închise alături de cea deschisă, de tip spiralic (...) - spirala oului în explozie" – menționată de Irinel Anghel.

Forma sferică a omului văzut de Platon (sec. V, î. Hr.), *Spirala lui Arhimede* (sec. III, î.Hr.), "Oul cosmogonic primordial" tratat de către Mircea Eliade într-o carte ca *Mefistofel și androginul*, nu-i puteau fi străine lui Octavian Nemescu², scopul său final fiind descoperirea *chintesenței* lucrurilor. Dovada acestei intenții și a *scopului* său final (*télos-ul* aristotelic)³, e probată până și de folosirea simbolurilor grafice în multe dintre partiturile sale - *ovoidele, spirala, cercul*, chiar *crucea* - ca de exemplu în *Metabizantinirikon*.

Muzica minutelor 40-50 ale unei ORE Fatale (etaje IV-V)⁴

Forma de "PIRAMIDĂ cu vârful în sus și 7 niveluri (etaje)" se menține și aici, împreună cu unele elemente de stil și limbaj specifice gândirii muzicale a autorului: *intervale consonante, cadențe perfecte, rezonanța naturală a sunetelor, condensul,*

---

¹ Cf. Pitagora. Vezi nota 5, *supra*.

² Vezi și nota 19, *supra*.

³ "...tot ce devine tinde spre *principiul* și *scopul* său, căci principiul este cauza finală, iar *devenirea* are loc în vederea unui *scop*". În: *Metafizica* (Bezdechi), IX/Θ, 8, 1050 a, p. 351.

⁴ Piesa a fost cântată în *p.a.a.* în 2021, în concertul de închidere a celei de-a XXX-a ediții a SIMN, în interpretarea Ansamblului PROFIL dirijat de Tiberiu Soare. Ea continuă seria opus-urilor reunite de Octavian Nemescu în categoria "Muzicilor de Atitudine", sau "muzici inițiatice" incluse în ciclul *Muzica minutelor unei ORE fatale*, care a demarat în cadrul ediției din 2016 a SIMN, cu *Muzica etajelor I, II, III, a minutelor 17-40*. Vezi *supra*.

trisonul, progresia și regresia temporalității etc. Și de data aceasta revin vagi reminiscențe ale motivului destinal din zona *PARTERULUI*, împreună cu pedala din mediul electronic - ca o permanență a rectitudinii Sinelui, mereu în căutare de liman. Doar expresia și *tonusul* muzicii se modifică. Ambianța *imaterială* a unui spațiu-timp incert, de tatonare a rezistenței ființei spirituale germinative (*corpul eteric*), pe măsură ce parcurge primele trei etaje, se perturbă odată cu accesarea la etajul IV. Lupta tot mai înverșunată cu timpul și cu sine se reflectă atât în acordurile furtunoase ale pianului susținut de ansamblu, cât și în neliniștea intervalelor, deși consonante, expuse de clarinet. Salturile lui șerpuitoare între registrele extreme pregătesc accesul în cea de-a Cincea Dimensiune (etajul V), *dincolo* de ambiguitatea abstractă a Timpului, în spațiul eteric. Împreună cu mediul electronic, vioara, trombonul și percuția rămase pe podium, țes o pânză sonoră infinită, presărată cu *tăceri* periodice în care sunt înghițite toate sunetele, aidoma nuanței de *alb* în care sunt alchimizate toate culorile spectrului cromatic, sau ca într-un "colaps gravitațional". Din aparentul *vid* celest se ivesc însă *armonice naturale* și pulsații politimbrale lapidare (mediul electronic, vioară, pian, trombon, percuție) ce tind, într-un fel extatic, către înălțimile incomensurabile ale Universului, înfăptuind „comunicarea dintre om și Natură, dintre om și Cosmos”, mult visată de către regretatul compozitor Octavian Nemescu.

Muzica minutelor 50-55 ale unei ORE Fatale. Etajul VI (2018)¹.

Minutul 50 debutează cu sunetul acut al trombonului având ca suport ritmurile prevestitoare de furtună ale tobelor. Ele sunt dublate și amplificate de noi lovituri de tobe și alte instrumente de percuție înregistrate pe bandă, ce produc un soi de "bolboroseală", cu efect de fierbere, risipindu-și armonicile sub formă de vapori, în jurul unui "DO grav" asimilat de compozitor "Oceanului Primordial". Din învolburările lui haotice, despre care mitologiile spun că ar fi precedat Pământul, și din care s-ar fi născut chiar Cosmosul, adică "universul *armonic* alcătuit", pe principiul pitagoreic al "rezonanței", se ivesc armonicile care "ornează" acest DO central (*corpul astral*), și pregătesc terenul pentru Marea Întâlnire a Sinelui cu *Principiul*, cu *Logosul* universal.

Ultimele minute ale unei ORE Fatale. Etajul VII (2019)².

În aceste ultime minute ale drumului inițiat parcurs de Ființă înaintea *reintegrării* ei în imperiul suprasensibil, al Luminii eterne din care a descins, reapar frânturi *diseminate* din motivul Destinului afirmat în *Muzica PARTERULUI*, reconstituind intervalele primare, simple de la care a pornit, din sunetele repartizate acum la diferite instrumente. Politimbralitatea lor împresoară întregul spațiu audibil atrăgând parcă atenția asupra omniprezenței Destinului în Univers și în viețile

---

¹ Acest opus a fost prezentat în *p.a.a.*, cu ocazia mesei rotunde organizată *In memoriam* Octavian Nemescu, în 2021, în cadrul celei de-a XVI-a ediții a Festivalului Internațional "Meridian", avându-i ca interpreți pe trombonistul Ion Palagniuc și percuționistul Andrei Marcovici. CD-ul conține o *înregistrare specială*, cu Florin Pane – trombon, și Alexandru Matei – percuție.

² Piesa, destinată mediului electronic, a fost prezentată în *p.a.a.*, în 28 mai 2022, în cadrul SIMN, la finalul spectacolului realizat de Irinel Anghel, *Ask Annie*, la *True Social Club* din București.

muritorilor. *Forma și materia*, care contribuiseră la *devenirea* omului pământean, din faza de *intenție/posibilitate* la cea de *realitate concretă*, prin actul propriu-zis al creației, se dezagregă în particulele constitutive. *Pauzele*, ca o "cântare tăcută", se prelungesc alcătuind o *punte* ce pare nesfârșită, de un alb strălucitor, pe care înaintează calm *spiritul eliberat de trup (Sinea spirituală)*. Puntea e bordată cu sunete cristaline de trianțlu, clopoței și boluri tibetane miniaturale prin care e oficiat ritualul de primire a Spiritului în regatul Luminii. Dintr-o dată, procesiunea se oprește, sugerând fie recăderea în gol a Spiritului nedezmățit încă, fie șocul paralizant în fața *revelării Adevărului!*

Ephemeridae pentru 5 vioi și violoncel (2020)¹.

Ephemeridae încheie seria pieselor incluse pe acest CD - gânduri răzlețe, care vin și pleacă înainte de a prinde formă și conținut, într-un moment de *anamneză* ce pare să reactiveze memoria celui aflat în antecamera mării "trecei", sau, poate, *dincolo* de ea. Corzile emit ritmuri repetitive și sunete *efemere*, care se pierd în Tăcerea primordială, punând capăt "iluziei inconsistenței curgerii temporale".

SUMMARY

Despina Petecel Theodoru

Octavian Nemescu and the metaphysics of his compositional act

The last CD with Octavian Nemescu's music, released by ELECTRECORD, was the ideal pretext in my attempt to outline the dominant metaphysical substratum in the author's work. Like other works of the composer, the cycle *Music of the Minutes of a Fatal Hour* belongs to a cosmogonic category. Its unfolding takes place on the steps/stages inside an upward-pointing PYRAMID, climbed by the Being, from the GROUND to the last (7th) floor, in alternating rhythms according to the moods: tumultuous or linear, static or dynamic, extroverted or introverted, in a sustained effort to purge the Self of all material debris, signalling the presence of the sacred in the world and its power to transform "profane space into transcendent space", and "concrete time into mystical time".

---

¹ Lucrarea *Ephemeridae* a fost cântată în ediția din 2021 a Festivalului Internațional "Meridian", și a beneficiat de măiestria violoniștilor Diana Moș, Mădălin Pandelescu, Nelu Bulbuci, Mateo Miu, Irina Perneș, și a violoncelistului Bogdan Popa.